

پژوهش در کشور ما هنوز جایگاه اساسی خود را پیدا نکرده است

حجت الاسلام و المسلمین روحالله کریمی

پژوهش در کشور ما هنوز جایگاه اساسی خود را پیدا نکرده است. در دنیای غرب، درباره «تبلیغات»، جمله معروفی وجود دارد که گفته می‌شود: تبلیغات هزینه نیست، بلکه سرمایه گذاری است. می‌توان نسبت بین آموزش و پژوهش را نیز چنین بیان کرد که داخل کردن مقوله پژوهش در آموزش، هر چند به ظاهر، تنگ کردن جای آموزش است، اما در اصل، کیفیت آموزش را افزایش می‌دهد و آن را تعمیق می‌کند.

ورود پژوهش در حوزه‌های علمیه به دو شکل می‌تواند انجام شود: اول اینکه وقت خاص و نمره خاصی برای پژوهش در نظر گرفته شود و بدین ترتیب طلاب ملزم به سر و کار داشتن با پژوهش باشند. این حداقل کار ممکن درباره نهادینه کردن پژوهش در حوزه می‌باشد؛ دوم اینکه پژوهش، داخل در امر آموزش شود و به جای این که حجم بالایی از مطالب به طور حفظی و طوطی‌وار خوانده شود، حجم کمتری با طمأنینه و رویکرد پژوهشی خوانده شود و طلبه با مراجعه به کتب مختلف، جواب مسأله را به دست آورد و مقاله کوچکی نیز تولید کند.

البته برای رسیدن به دو مورد مذکور، باید ابتدا زیر ساخت‌های نهادینه کردن پژوهش در بین اساتید، مهیا شود. به اعتقاد بنده، اگر در بین اساتید حوزه‌های علمیه، جو پژوهشی حاکم نباشد، این فضا در میان طلاب به سختی سریان خواهد یافت. حوزه علمیه اگر به جای این که هزار طلبه پژوهشگر تربیت کند، چند استاد پژوهش‌محور تربیت کند، بهره‌وری کار خود را بالا برده است؛ زیرا این چند استاد به نحو بالینی می‌توانند هزار طلبه پژوهشگر تربیت کنند. تجربه ما در چند سال فعالیت در امور پژوهشی نشان می‌دهد طلابی که رتبه‌های برتر جشنواره علامه حلی (ره) را کسب کرده‌اند، تحت تأثیر اساتیدی بوده‌اند که در القاء روحیه پژوهشی بهتر عمل کرده‌اند.

جای بسی تأسف است که حوزه علمیه با وجود عمق علمی بسیار زیاد نسبت به دانشگاه، از تولیدات پژوهشی بسیار کمتری برخوردار است. برای رسیدن به این مهم، باید در رتبه‌بندی اساتید حوزه، تولیدات پژوهشی آن‌ها حتماً لحاظ شود. حتی می‌توان بسیاری از مزایای اعطایی به اساتید و طلاب را بر اساس میزان و کیفیت پژوهشی آن‌ها قرار داد.

در بحث آموزش پژوهش‌محور، توصیه می‌شود مثلاً در درسی مانند لمعه، یکی از ابواب این کتاب به طور پژوهش‌محور تدریس شود. نحوه اجرا به نظر بنده این گونه است که یک یا چند مسأله پژوهشی در آن باب مطرح شود و طلاب به صورت گروهی با مراجعه به کتب فقهی و زیر نظر استاد، به حل آن مسأله بپردازند و در آخر کار، هر گروه یک مقاله از یافته‌های خود ارائه دهد.

در بحث آموزش مقاله نویسی طلاب پیشنهاد می‌شود از پایه اول، طلاب، درگیر نوشتن تحقیقات کلاسی شوند. در ابتدای کار می‌توان در حد یک جلسه دو ساعته کلیاتی از روش تحقیق به آن‌ها آموزش داده شود و سپس موضوعاتی از دروس خود انتخاب کنند و در قالب‌های ارائه شده توسط معاونت پژوهش تحقیقی ارائه دهند. پس از آن، اساتید و یا معاون پژوهش به صورت چهره به چهره و مستقیم، اشکالات کار طلبه را به او گوشزد کنند و او به رفع آن‌ها بپردازند. به نظر می‌رسد بهترین راه آموزش پژوهش، علاوه بر آموزش کلاسی، آموزش بالینی و در حین کار می‌باشد. در سال‌های بعد، طلاب می‌توانند سطوح بالاتری از مقاله‌نویسی را فرا گیرند و مقالات سطح بالاتری تولید کنند.